

Comentari a la nova regulació de la prescripció i la caducitat en el Dret civil de Catalunya

Antoni VAQUER ALOY / Albert LAMARCA I MARQUÈS (eds.)

Esther ARROYO I AMAYUELAS

Ferran BADOSA COLL

Esteve BOSCH CAPDEVILA

Santiago ESPIAU ESPIAU

Josep FERRER I RIBA

Albert LAMARCA I MARQUÈS

Sergio NASARRE AZNAR

Antoni VAQUER ALOY

Dret civil Català

 Atelier
LIBRES JURÍDICS

ARTICLE 122-2. CADUCITAT EN LES RELACIONS JURÍDIQUES INDISPONIBLES*

1. En les relacions jurídiques indisponibles els terminis establerts legalment no es poden suspendre.

2. En les relacions jurídiques indisponibles la caducitat ha d'ésser tinguda en compte d'ofici pels tribunals.

I. INTRODUCCIÓ

Aquest article i el següent distingeixen el règim jurídic de la caducitat i la seva configuració quant a quin tipus de relació jurídica és la que pot quedar sotmesa a caducitat. Aquesta diferenciació es concreta, a la pràctica, en dos aspectes encara que, com veurem, podrien estendre's a més:

a) La possibilitat o no de suspensió de la caducitat.

b) Sobre si la caducitat ha de tenir-se en compte d'ofici pels tribunals o si per apreciar-se ha de ser al·legada —mitjançant excepció— per la persona legitimada.

Ambdós aspectes estan relacionats amb una qüestió clau: si la caducitat és o no disponible per la part a qui beneficia.

En qualsevol cas, els articles 122-2 i 122-3 s'emmarquen dins de l'àmbit de les caducitats legals, en contraposició a la caducitat convencional prevista a l'art. 122-4 CC Cat. de manera que és la llei la que fixa uns terminis de vigència d'interessos, poders o accions, és a dir, són supòsits en els que la llei (qualsevol llei catalana, present o futura) preveu una duració limitada de poders i accions, els quals quedaran extingits *ex lege* en un termini de temps, cas que no s'hagin extingit abans per haver-se exercit convenientment.

* Comentari de Sergio NASARRE AZNAR.

II. ANTECEDENTS DEL PRECEPTE

L'antecedent més immediat d'aquest article, atenent als treballs preparatoris de la norma¹ i al seu contingut, el trobem als arts. 2968 i 2969 CC italià que assenyalen, respectivament, primer, que el règim de la caducitat (*decadenza*) que es refereixi a drets indisponibles per les parts no podrà ser alterat per les parts (és a dir, aplicació directa de l'art. 2964 CC italià, que assenyalava la ininterrompibilitat i la impossibilitat de suspensió del dret) i, segon, que la *decadenza* no podrà ser apreciada d'ofici tret que versí sobre matèria sotreta de la disponibilitat de les parts.

També va ser utilitzat l'art. 330 CC portuguès relatiu a la impossibilitat que es modifiqui el règim legal de la caducitat o que es renunciï a ella si versa sobre matèria indisponible per les parts (*matéria subtraída à disponibilidade das partes*). Per la seva banda l'art. 333.1 CC portuguès es refereix a l'apreciació només d'ofici de la caducitat sobre matèries excloses de la disponibilitat de les parts.

III. LES RELACIONS JURÍDIQUES INDISPONIBLES AL DRET CATALÀ

El CC Cat s'aparta de la tendència que la jurisprudència del Tribunal Suprem —provinent del BGB— havia anat adoptant, en certa mesura,² relativa al tractament unitari de la caducitat respecte dels drets i relacions jurídiques tant disponibles com indisponibles.³ En l'àmbit de les relacions jurídiques indisponibles, el CC Cat segueix el model de la *decadenza* italiana a la que no se li poden aplicar les normes de la interrupció de la prescripció (art. 2943 CC italià) ni les normes de la suspensió (art. 2964 CC italià en relació a l'art. 2941), sempre que no es disposi altrament.

Atenent a RIVERO HERNÁNDEZ⁴ es tracta de drets i relacions jurídiques que no només afecten les parts implicades sinó que també tenen un alt component d'ordre públic, a diferència de la caducitat sobre relacions jurídiques disponi-

bles on prima una finalitat jurídica que, per tant, parteix de la idea que són indisponibles, també ho ha de fer el seu àmbit extrapenal (apreciació d'ofici). La caducitat té un rol més restrictiu⁵ del precepte, donant lloc a drets indisponibles i les incideix de la institució com a tal.

Un problema generalitzat de les relacions jurídiques indisponibles és en compte que l'autoritat pública per al dret estatal —relacions disponibles, indisponibles, etc.—, ja que són les que s'apliquen a Catalunya fins a l'actualitat.

RIVERO HERNÁNDEZ⁶ d'investigar si cada una de les relacions disponibles, també ho és. No obstant això, un problema és entendre que pràcticament de banda la que s'aplica en compte la idea de la prescripció i el dret (en el cas de la reclamació) sinó el dret, fet que ja constitueix una legalitat —sigui perquè el motiu més a part de la Catalunya, on fins ara no s'ha a l'hora de raonar sobre relacions jurídiques establir ponts i relacions beix expressament la jurisprudència a la caducitat.

1. FRANCISCO RIVERO HERNÁNDEZ, *Llibre III. La prescripció i la caducitat*, Barcelona, octubre 2001, versió revisada en català, pàgs. 49 i 52. El citarem com a V1.

2. FRANCISCO RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio de la caducidad en todo caso? Necesidad de un régimen diferente para las relaciones jurídicas e intereses disponibles», *RDP*, juny 2001, pàgs. 466 i ss.

3. La reiterada jurisprudència del Tribunal Suprem respecte a la caducitat estatal parteix de la idea de que la caducitat té dues raons d'existir: per una banda, la presumpció d'abandonament del dret per part del que l'ha d'exercitar (STS 28.1.1983 (RJ 393)) de manera que la caducitat evita que romanguin indefinidament incerts els drets (STS 30.5.1984 (RJ 2808)); i, per una altra, la caducitat obeeix a una necessitat de donar seguretat al tràfic jurídic i donar certesa a l'adquisició de drets (STS 5.7.1957 (RJ 2554) i STS 18.12.1984 (RJ 6135)).

4. FRANCISCO RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración de la regulación de la prescripción i la caducitat en el Código Civil», *RCDP*, Vol. 2, 2003, pàg. 97.

5. Daniela LEBAN, op. cit.

6. RIVERO HERNÁNDEZ, op. cit.

7. RIVERO HERNÁNDEZ, op. cit.

8. Per aquest motiu, Gaetano SCARPELLO i Gaetano SCARPELLO, a cura de A. Scialoja e

9. Encara que això és impulsor del model de la caducitat (1984/2808) sobre la

bles on prima una finalitat d'ordre privat,⁵ i que, per tant, són drets i relacions jurídiques que, per si mateixos, són indisponibles. En conseqüència, el CC Cat parteix de la idea que si aquests drets o relacions «caducables» són indisponibles, també ho ha de ser la caducitat a la que poden quedar sotmesos, tant en el seu àmbit extraprocessal (concretat en la idea de no suspensió) com processal (apreciació d'ofici). És en les relacions jurídiques indisponibles quan la caducitat té un rol més important d'ordre públic. Atenent a la interpretació autèntica⁶ del precepte, doncs, la distinció entre caducitat referida a relacions jurídiques disponibles i les indisponibles té un caràcter finalista «tanto en la interpretación de la institución como de la norma aplicable, y de protección de intereses».

Un problema general que es planteja és quines són les (actuals) «relacions jurídiques indisponibles» i les «disponibles» al Dret Civil de Catalunya. Tenint en compte que l'autèntica novetat —respecte al que el TS havia anat estipulant per al dret estatal— és el comportament de la caducitat en les relacions jurídiques disponibles, entenem que són aquestes les que han de quedar més limitades, ja que són les que s'aparten del que és ja conegut i el que ha estat aplicat a Catalunya fins ara.

RIVERO HERNÁNDEZ considera que s'ha d'anar cas per cas⁷ i, per tant, s'ha d'investigar si cada relació jurídica és disponible o no per les parts: si és indisponible, també ho serà la caducitat, quedant fora de l'àmbit volitiu de les parts. No obstant això, una interpretació massa àmplia del precepte podria portar-nos a entendre que pràcticament totes les relacions jurídiques són disponibles (deixant de banda la transcendència social de la caducitat). A més, hem de tenir en compte la idea bàsica de caducitat, que la diferencia en la seva raó d'existir de la prescripció: en el cas de caducitat no és un fet exterior el que fa extingir el dret (en el cas de la prescripció, la inactivitat de qui té la pretensió per a reclamar-lo) sinó que el dret o el poder neixen ja amb una limitació temporal, fet que ja coneixien les parts (sigui perquè ho assenyalà la llei —caducitat legal— sigui perquè ho hagin pactat —caducitat convencional).⁸ Aquest és un motiu més (a part que aquest tipus de caducitat és completament nou a Catalunya, on fins ara regia el criteri jurisprudencial estatal de la caducitat) perquè, a l'hora de raonar la configuració jurídica i el funcionament de la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles, siguem restrictius i precabuts abans d'establir ponts i relacions amb la prescripció, més quan l'inspirador CC italià prohibeix expressament que les normes de la prescripció es puguin aplicar per analogia a la caducitat (a cap tipus).⁹ Per altra banda, també hem de dir que si el

5. DANIELA LEBAN, *Prescrizione e decadenza nel diritto privato*, Padova, 2003, pàg. 599.

6. RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», pàg. 488.

7. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 98.

8. Per aquest motiu es distingeixen també prescripció i caducitat al CC italià, segons consta a Gaetano SCARPELLO i Gaetano AZZARITI, «Prescrizione e decadenza», *Commentario del Codice Civile* a cura di A. Scialoja e G. Bianca, 2ª Edició, Llibre 6, Bologna i Roma, 1977, pàg. 345.

9. Encara que així ho deixi entreveure RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», *in totum*, impulsor del model de caducitat de Catalunya (vegeu V1). Vegeu, també, la STS 30.5.1984 (RJ 1984/2808) sobre la impossibilitat d'interrupció de la caducitat.

CC Cat diferencia entre relacions jurídiques disponibles i la caducitat convencional és perquè vol anar més enllà de la flexibilitat que el TS ha mostrat només per a aquest darrer tipus (possibilitat d'interrupció a la STS 20.5.1972 (RJ 3589)), entenent-lo (el TS i també la doctrina) com un supòsit de caducitat legalment prevista però on la llei remet a les parts per tal que aquestes fixin el termini que marcarà el període de caducitat en la seva relació jurídica (per exemple, el retracte convencional de l'art. 1507 CC);¹⁰ la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles ha d'anar més enllà que això.¹¹

Com a norma general, hem d'entendre que els drets fonamentals de la persona i els de l'estat civil són indisponibles¹² i, per tant, les caducitats legalment previstes per als mateixos també seran indisponibles i se'ls aplicarà el present article. El dubte rau a la resta, i s'ha de valorar, essencialment, si la relació jurídica sobre la que pot recaure la caducitat:

a) afecta exclusivament les parts o pot afectar la col·lectivitat en general. En el primer dels casos, té més importància l'interès privat,¹³ ja que la seguretat jurídica es concreta en la certesa de la situació o relació afectada,¹⁴ és a dir, cobra especial importància el fet que qui té el poder o l'acció no l'ha actuat en el termini de temps que la llei considera el dret vigent. Mentre que a la segona existeix un interès públic en què quedi clarificada la qüestió. Les primeres seran relacions jurídiques disponibles i les segones, indisponibles.

b) si les parts poden modificar aquesta relació jurídica lliurement, sense que això afecti a qüestions de caire social i d'ordre públic.¹⁵

c) si el dret que és objecte de la relació jurídica té un caràcter eminentment patrimonial o, si pel contrari, és personalíssim i indisponible. Per exemple, en les accions o poders que descrivim a continuació, el legitimat per a activar-los ho pot fer per la seva condició personal particular que té de fill, soci o legitimari desheretat; o sigui, són estats o condicions civils intransferibles i indisponibles i, en conseqüència la caducitat que recaigui sobre elles també ho és.

d) si l'acció o el poder té previst legalment un termini de caducitat pròpiament dit¹⁶ i si aquest termini s'apropa als terminis preclusius, entesos com

10. Quan el TS s'ha atrevit a anar més enllà i admetre caducitats convencionals enteses com terminis fixats per les parts sense cap suport o mandat legal, la doctrina de seguida ha assenyalat que es tracta de caducitats amparades en algun precepte legal i que les parts es limiten a concretar el termini (veure PUIG FERRAT, *Caducidad*, pàg. 59 i 60).

11. Vegeu el comentari a l'art. 122-3 CC Cat.

12. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 107, i «Apreciación de oficio», pàg. 490.

13. En aquest sentit, vegeu el que s'estipula sobre les relacions jurídiques disponibles s'ommes a caducitar a Itàlia a LEBAN, *Prescrizione*, pàg. 599.

14. VI, pàg. 50.

15. VI, pàg. 50.

16. No incorporarem a l'estudi els terminis que les lleis catalanes estipulen com de caducitar i no ho són, atenent al concepte de caducitar de l'art. 122-1 CC Cat (relatiu a accions i poders), en casos de terminis de duració de determinats drets o situacions jurídiques que comporten la seva extinció pel mer transcurs del temps legalment previst per a la seva existència. Ens referim al fet que quan un dret es va exercint durant el temps que està prevista la seva duració, no s'extin-

a període fix durat més enllà (autèntic del poder o l'acció les parts (1) o bé mini orientatiu m si la caducitat és d'un poder pel p ció d'un termini

A títol d'exen l'art. 122-1, asser nibles i, per tant,

a) Arts. 106 a que caduquen als Causa: versa sobr

b) Art. 15 CS anys des que l'in de legatari. Causa

c) Art. 23 CS demanar al jutge Causa: idea de te

d) Art. 372.2 desheretat. Temp sobre una acció dica per les parts

e) Art. 154 C realitzats pels pa necessària per a l gran transcendèn determinats nego

f) Art. 15.2 L Temps, 1 any des il-legals o contran

geix, produint-se aqu citat és precisament c Ens remetem al com

Així, són drets in 134 CS [caducitat de cialment la seva ver d'hereu de confiança fiduciàries d'aquest d te al testament inefic sa morta] i l'art. 39 l

17. Vegeu, per a i els efectes jurídics Madrid - Barcelona, 2

a període fix durant el qual un poder o acció té eficàcia si s'actua, perdent-la més enllà (autèntica caducitat en dret alemany) *ex lege* degut a la no actuació del poder o l'acció; o si, pel contrari, es tracta d'un termini de temps del que les parts (1) o bé en poden disposar per llei fixant-lo lliurement dins d'un termini orientatiu màxim o mínim previst legalment (ex. art. 25 LSSDA) (2) o bé si la caducitat és entesa com la facultat del perjudicat d'extingir l'existència d'un poder pel pas del temps tot al·legant-la (més que entendre-la com la fixació d'un termini d'existència d'un poder).¹⁷

A títol d'exemple, i seguint el llistat no exhaustiu descrit al comentari de l'art. 122-1, assenyalarem quins supòsits de caducitat a dret català són indisponibles i, per tant, haurien de regir-se per les normes de l'art. 122-2:

a) Arts. 106 a 110 i 112.II CF. Diferents accions d'impugnació de la filiació que caduquen als dos anys, però que són comptadores des de diferents moments. Causa: versa sobre estat civil de les persones (matèria indisponible).

b) Art. 15 CS – Acció declarativa de la indignitat successòria. Termini de 5 anys des que l'indigne es troba en possessió dels béns en qualitat d'hereu o de legatari. Causa: li manca contingut patrimonial i pot afectar a l'ordre públic.

c) Art. 23 CS – Caducitat del dret dels creditors del cridat a l'herència a demanar al jutge que els autoritzi a acceptar-la en nom d'aquest. Temps: 4 anys. Causa: idea de termini fix de vigència d'un poder i contingut d'ordre públic.

d) Art. 372.2 CS – Impugnació del desheretament per part del legitimari desheretat. Temps, 5 anys des de la mort del causant. Causa: tota caducitat sobre una acció conté certa indisponibilitat, indisponibilitat de la relació jurídica per les parts (hereu-legitimari desheretat), ordre públic.

e) Art. 154 CF – Caducitat de l'acció d'impugnació de negocis anul·lables realitzats pels pares o per l'administrador especial sense l'autorització judicial necessària per a fer-los. Termini de 4 anys. Causa: l'acció d'anul·labilitat té una gran transcendència pública, ja que interessa a tots aclarir la validesa o no de determinats negocis.

f) Art. 15.2 LA – Impugnació dels actes de l'assemblea contraris a les lleis. Temps, 1 any des de l'acord. Causa: transcendència pública de possibles actes il·legals o contraris als estatuts o que perjudiquin els interessos de l'associació;

geix, produint-se aquesta extinció només en arribar al final d'aquest temps; mentre que la caducitat és precisament el contrari: l'extinció d'una acció o poder per inactivitat (no s'ha exercit mai). Ens remetem al comentari de l'art. 122-1.

Així, són drets ineficaces per extinció (encara que constin com a caducitat a les normes): art. 134 CS [caducitat dels testaments i dels codicils hològrafs en cinc anys si no es comprova judicialment la seva veracitat (adveració) i es protocol·litzen]; art. 145 CS (caducitat de la institució d'hereu de confiança o de legatari de confiança; en aquest l'efecte és l'extinció de les titularitats fiduciàries d'aquest dos); art. 319.2 CS (caducitat del càrrec de marmessor); art. 130.2 CS respecte al testament ineficax per caducitat; Disp. Tran. 2ª LSSDA sobre l'extinció en 5 anys de la rabassa morta; i l'art. 39 LRUH sobre la durada màxima de l'usdefruit (30 anys).

17. Vegeu, per a aquesta darrera idea Ferran Badusa Coll, «Els fets jurídics. El pas del temps i els efectes jurídics que produeix», a Ferran Badusa Coll (coord.) *Manual de Dret Civil Català*. Madrid - Barcelona, 2003, pàg. 130.

a més, la seva validesa o no va més enllà d'un possible acord entre socis i assemblea; és matèria indisponible. El mateix succeiria en l'impugnació d'altres acords de l'art. 15.3 LA.

g) Art. 20.2 LA – Impugnació d'acords presos per l'òrgan de govern d'una associació. Termini, 30 dies. Causes: les mateixes que l'art. 15.2 LA.

b) Art. 25 LF – Impugnació d'acords contraris a la llei, a la carta fundacional o estatuts o que puguin perjudicar greument la fundació. Temps: 1 any. Causes: les mateixes que l'art. 15.2 LA.

IV. LA NO SUSPENSIO DE LA CADUCITAT

Seguint la lògica que la caducitat sobre relacions jurídiques indisponibles no pot ser alterada per les parts, el CC Cat assenyala que, en tant que matèria d'interès públic, el transcurs del temps sobre aquestes relacions no pot ser alterat per les parts en cap sentit.

És a dir, no s'admet la suspensió de la caducitat per a les relacions jurídiques indisponibles, a diferència de la seva admissió a les disponibles (art. 122-3.1 CC Cat) i de l'admissió tant de la suspensió com de la interrupció per a supòsits de prescripció (arts. 121-15 i 121-11 CC Cat).

Donat que en el cas de l'art. 122-2.1 els drets són indisponibles per les parts (ex. un no pot cedir ni gravar la seva condició de fill o de soci) també ho és la caducitat que els pot amenaçar i això té implicacions respecte a la no aplicació de la suspensió del termini: si la llei considera que un poder o una acció ha de decaure en un determinat temps, ja que és socialment desitjable que en aquest temps la relació s'esclareixi, les parts no poden fer res a fi d'ampliar el termini, bé directament (pactant uns nous terminis) bé indirectament (suspenent).

La no suspensió de la caducitat ha estat, al llarg de la jurisprudència del TS, una característica distintiva de la caducitat respecte de la prescripció,¹⁸ fet que ara només es conserva per a la «caducitat pura», és a dir, la que recau sobre matèria indisponible. No obstant això, el TS ha anat admetent excepcions a aquesta estricta contemplació de no suspensibilitat de la caducitat¹⁹ sota conceptes com el de «caducitat atenuada». En qualsevol cas, el CC Cat racionalitza els supòsits en què la caducitat es pot suspendre i els lliga a les relacions jurídiques disponibles.

V. L'APRECIACIÓ D'OFICI

Una altra característica tradicional de la «caducitat pura» ha estat la seva apreciació d'ofici (STS 26.12.1970 (RJ 5635)), contraposada a l'al·legació de part

que requereix la p
la doctrina aleman

Això continuaria
nes jurídiques indi
terès públic i a dre
què si fos possible
deixar decidir a aque
(que, recordem, ra
seria un contrasent
afectada, n'hi ha un
i que tutela d'aque

En matèria de
d'apreciar d'ofici l
de l'eficàcia davan
la filiació, la nul·lit
ciació o fundació.
cendeix els interes
d'ofici on ha d'im

En definitiva, l
cions jurídiques i
que és molt més es
certesa genèrica al
la caducitat sobre

18. Bernardo GÓMEZ CUBRALIZA, *La caducidad*, Madrid, 1990, pàg. 280.

19. GÓMEZ CUBRALIZA, *La caducidad*, pàgs. 281 a 313; RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 103 i RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», pàgs. 493 i 494.

20. *Id.* *supra*, el 1.

21. RIVERO HERNÁNDEZ.

22. SCARPIELLO i AZ

que requereix la prescripció. Aquest element ha estat, a més, un distintiu en la doctrina alemanya, de la qual va beure el TS.

Això continuarà essent cert a Catalunya respecte a la caducitat sobre relacions jurídiques indisponibles, és a dir, quan es refereixi a relacions amb un interès públic i a drets i interessos indisponibles privadament.²⁰ Efectivament, perquè si fos possible deixar a criteri d'una part al·legar o no caducitat implicaria deixar decidir a aquesta part quina eficàcia han de tenir drets d'estat o indisponibles (que, recordem, tampoc poden ser renunciats ni negociats lliurement), fet que seria un contrasentit ja que «al costat de l'interès (privat, individual) de la part afectada, n'hi ha un altre de social i públic, indeclinable, que ha de ser protegit i que tutela d'aquest mode el tribunal».²¹

En matèria de relacions jurídiques d'estat i indisponibles, l'obligatorietat d'apreciar d'ofici la caducitat per part del tribunal el converteix en el garant de l'eficàcia davant tothom de matèries amb transcendència pública com són la filiació, la nul·litat matrimonial i l'eficàcia o no de les resolucions d'una associació o fundació. En definitiva, atorga al tràfic jurídic una seguretat que transcendeix els interessos privats mitjançant mecanismes inquisitius i d'investigació d'ofici on ha d'imperar la veritat material (STS 21.9.1999 (RJ 6944)).

En definitiva, la necessitat d'apreciació d'ofici de la caducitat sobre relacions jurídiques indisponibles es basa en l'interès públic d'aquestes relacions, que és molt més estricte que el simple interès de l'ordenament jurídic de donar certesa genèrica als drets, més pròpia de la prescripció i, en el nostre cas, de la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles.²²

20. *Vid. suprà*, el llistat plantejat.

21. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 107.

22. SCARPELLO i AZZARU, «Prescrizione», pàg. 360.

ARTICLE 122-3. CADUCITAT EN LES RELACIONS JURÍDIQUES DISPONIBLES*

1. El termini de caducitat se suspèn d'acord amb el que estableixen els articles del 121-15 al 121-19 pel que fa a la suspensió de la prescripció, o per acord exprés de les parts. La suspensió s'aixeca una vegada exhaurit el termini pactat o, si no n'hi ha, a partir del moment en què qualsevol de les parts denunciï l'acord de manera fefaent.

2. Quan es tracta de relacions jurídiques disponibles, la caducitat no ha d'ésser tinguda en compte d'ofici pels tribunals, sinó que ha d'ésser al·legada per una persona legitimada.

I. INTRODUCCIÓ

Agafant la italiana *decadenza* com a model (arts. 2964 a 2969 CC italià), el legislador català s'aparta de la tradició jurisprudencial espanyola des dels anys 40 (SSTS 27.4.1940 (RJ 303) i de 30.4.1940 (RJ 304), especialment aquesta segona) d'entendre la caducitat com a apreciable d'ofici i com a indisponible, és a dir, ininterrompible i sense possibilitat de suspendre's (SSTS 26.9.1997 (RJ 6613) i 28.1.1983 (RJ 393)).

Aquest allunyament de la concepció que té el TS de la caducitat es concreta en que aquest (i també la doctrina espanyola) entenia com a característiques intrínseques de la caducitat (i que no té la prescripció) l'apreciació d'ofici pels tribunals (STS 26.6.1974 (RJ 3375)), la impossibilitat d'interrupció (excepte, potser, en cas de caducitat convencional; STS 25.5.1979 (RJ 1893)), la improporabilitat de la caducitat legal (exceptió feta de la STS 30.5.1984 (RJ 2808)) i la seva operativitat *ex lege* i automàtica (STS 27.4.1940 (RJ 303)).

Algunes d'aquestes característiques diferenciadores han deixat de ser-ho per a la caducitat catalana sobre relacions jurídiques disponibles. Amb l'art. 122-3 CC Cat s'admet a Catalunya un tipus de caducitat que s'aproxima (pel que té de disponible) a la prescripció (seguint el que assenyala el Preàmbul CC Cat, III, *in fine*)¹ i que, sense deixar de tenir tints d'afectació social i d'ordre públic,²

* Comentari de Sergio NASARIE AZNAR.

1. «En aquest darrer cas, la caducitat presenta unes semblances amb la prescripció que aconsellen aplicar algunes de les seves normes».

2. Però molt generals i atenuats. Com bé diu RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoració», pàg. 107. «l'interès públic que hi ha darrere de la caducitat-institució no és altre que una certesa genèrica

se centra més en garantir la certesa de la relació o situació jurídica sotmesa a caducitat, és a dir, un àmbit en el que predominen les relacions privades en base al principi de llibertat civil de l'art. 111-6 CC Cat. El que sí que fa el nou CC Cat és racionalitzar les excepcions que el TS ha anat fent a aquestes característiques generalment aplicables als supòsits de caducitat i que es desmarquen de la seva pretesa homogeneïtat naturalista jurídica.

En definitiva, «la caducitat s'ha convertit de causa extintiva automàtica en una excepció».³

II. ANTECEDENTS DEL PRECEPTE

Els treballs preparatoris sobre aquest precepte eren més concrets. Per una banda, recollien expressament la possibilitat de renunciar la prescripció (art. 26.3 de la V1),⁴ desapareixent aquesta possibilitat a les versions posteriors (V2⁵ i V3⁶), així com al text definitiu. De totes formes, aquesta possibilitat quedaria implícita dins de la necessitat d'al·legar la caducitat de part, de manera que, entenem que si no s'al·lega, s'hi renuncia tàcitament.

Per una altra, l'art. 28.2 V1 permetia que la caducitat s'interrompés, intentant emular l'efecte de l'impediment de la caducitat italiana de l'art. 2966 CC (transformació de caducitat en prescripció).⁷ Aquesta possibilitat no només desapareix a V3 (art. 122-2) sinó que es prohibeix expressament. Al text definitiu, ni s'accepta la interrupció ni es prohibeix, deixant aquesta possibilitat enlaira.

D'aquestes dades es desprèn que la caducitat en les relacions jurídiques disponibles a les successives versions de l'Avantprojecte era més a prop de la prescripció de com ha quedat finalment configurada.

Per una altra banda, hem de dir que la presència d'aquesta modalitat de caducitat, basada en la divisió de relacions jurídiques disponibles i indisponibles, també va resultar una novetat introduïda al vigent CC italià de 1942.⁸ Així, l'art. 2968 CC italià, a sensu contrario, permet que les parts puguin modificar la disciplina legal de la caducitat i poden renunciar a aquesta sempre que recaigui sobre matèria disponible per les parts. A més, segons l'art. 2969 CC italià, la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles no pot ser apreciada d'ofici, sinó que necessàriament s'ha d'al·legar de part. A més, encara que aquest tipus de caducitat no pugui ser ni interromput ni suspès (art. 2964 CC italià), sí que pot ser impedita en cas de reconeixement del dret amenaçat de cadu-

citat per part de...
veu l'art. 331.2 C...
les normes de la

III. LES RELACIONS JURÍDIQUES

Sense ànim c...

a) Art. 322 CD...
de la data del cor...
tat, caducitat ente...

b) Art. 60.2 C...
amb béns insufic...
Causa: com l'acci...

c) Art. 59.3 C...
l'herència. Temps...

d) Art. 326.1...
de gràcia. Termin...
Causa: possibilita...
i un màxim.

e) Arts. 5.2, 6...
tacions, conreus...
abans del temps...
Causa: el dret d'o...
tingut patrimonial...

f) Art. 25 LSSI...
Temps: diversos. C...
dels màxims establ...

9. Per a veure el...
obstant, fem la salveta...
aquella potestat o acci...
o fins al qual les part...
l'art. 122-2 CC Cat); i...
ment» la possibilitat d...
ció via art. 122-3.2 CC...
del termini màxim leg...
veu un termini màxim...
de 1 any. No obstant...
de «relacions jurídiques...
el qual es pugui exer...
que es marca un màxi...
i hauria d'apreciar-se...
dre? Això aniria en co...
considerar-se inclosos...
tot i ser aquesta una c...

de les relacions jurídiques, i, indirectament, la seguretat del tràfic i la resta (que també es dona en la prescripció, i no funciona, no obstant això, d'ofici):

3. BADONA COLL, *Manual*, pàg. 130.

4. Recordem que aquest és la proposta doctrinal de regulació de la prescripció i de la caducitat a Catalunya (RIVERO HERNÁNDEZ, *Llibre III*).

5. Avantprojecte de Codi Civil de Catalunya de 23-I-2002. És posterior a V1.

6. Avantprojecte de Codi Civil de Catalunya, sense data però posterior a V2.

7. *Ibid. infra*.

8. Giuseppe PANZA, *Decadenza nel diritto civile*, Digesto delle Discipline Privativistiche – Sezione Civile, V, pàg. 133.

ciat per part de la persona contra la qual pot ser exercitat, el mateix que preveu l'art. 331.2 CC portuguès. Si el dret és impedit, aquest quedarà subjecte a les normes de la prescripció (art. 2967 CC italià).

III. LES RELACIONS JURÍDIQUES DISPONIBLES

Sense ànim exhaustiu, desenvolupem les següents:⁹

a) Art. 322 CDCC – Caducitat de l'acció rescissòria. Termini de quatre anys des de la data del contracte. Causa: contingut patrimonial, no afectació a la generalitat, caducitat entesa com possibilitat d'extingir un poder per part del perjudicat.

b) Art. 60.2 CF – Caducitat de les accions de rescissió contra el cònjuge amb béns insuficients per fer front al crèdit de participació. Temps, 4 anys. Causa: com l'acció rescissòria de l'art. 322 CDCC.

c) Art. 59.3 CS – Caducitat d'acció de rescissió per lesió de la partició de l'herència. Temps, 4 anys. Causa: com l'acció rescissòria de l'art. 322 CDCC.

d) Art. 326.1 CDCC. Dret de redimir o recuperar la cosa venuda a la carta de gràcia. Terminis màxims de 30 anys si és immoble i de 6 anys si és moble. Causa: possibilitat per les parts de fixar un termini de caducitat entre un mínim i un màxim.

e) Arts. 5.2, 6.2, 8.2, 10.3 LAO. Drets d'opció del propietari afectat per plantacions, conreus i construccions fets per un altre. Temps, diversos (un any, abans del temps de la collita o la sega, dos anys des del fi de l'obra, etc.). Causa: el dret d'opció implica disponibilitat de la relació jurídica; a més, contingut patrimonial i manca de transcendència general.

f) Art. 25 LSSDA – Termini màxim pel que es pot constituir el dret d'opció. Temps: diversos. Causa: disponibilitat per les parts a l'hora de fixar termini dins dels màxims establerts; no incumbència a la generalitat.

9. Per a veure els criteris de classificació ens remetem al comentari de l'art. 122-2 CC Cat. No obstant, fem la salvetat que també seria possible entendre com a relació jurídica disponible només aquella potestat o acció per a la que la llei estipuli un rang o un termini màxim de caducitat, dins o fins al qual les parts puguin pactar el termini fixat (lletra d2 dels criteris estipulats al comentari de l'art. 122-2 CC Cat); i en arribar aquest termini, la part contra la que s'exerceix el dret tindria «legalment» la possibilitat de prorrogar l'eficàcia de l'acció o el poder reclamats —renunciant a l'al·legació via art. 122-3.2 CC Cat— més enllà del termini que ells mateixos van convalidar però encara dins del termini màxim legal. Així, només entrarien supòsits com el del dret d'opció pel qual la llei preveu un termini màxim de 10 anys i no entraria el de rescissió per lesió on la llei fixa un termini fix de 4 anys. No obstant, aquesta visió la trobo un tant reduccionista i no conforme amb el concepte de «relacions jurídiques disponibles»: és el dret el que ha de ser disponible i no el termini durant el qual es pugui exercitar aquest dret. A més: voldria dir això que fins i tot en els supòsits en els que es marca un màxim, si s'hagués pactat pel màxim no es podria renunciar a al·legar la caducitat i hauria d'apreciar-se d'ofici? Voldria dir que en arribar aquest termini màxim no es podria suspendre? Això aniria en contra d'aquests pocs poders i accions que, segons aquesta teoria, haurien de considerar-se inclosos en aquest art. 122-3 CC Cat, quedant la categoria, doncs buida de contingut, tot i ser aquesta una de les grans novetats que aporta la regulació del Codi Civil català.

g) Art. 33.2 LSSDA – Exercici del dret de tanteig. Temps: 30 dies. Causa: relació jurídica subjacent disponible, doncs el titular del tanteig pot o no exercitar-lo i, per tant, idea d'extinció del dret per part del que pot al·legar caducitat per desús del dret.

b) Arts. 52.1 i 53 de Llei d'Habitatge 24/1991. Caducitat del dret de tanteig. Causa: com l'art. 33.2 LSSDA.

f) Art. 6.4 LC – Impugnació de la divisió del cens per divisió de la finca sobre la que recau. Temps: 1 any. Causa: t' contingut patrimonial i dóna idea d'extinció de l'acció d'impugnació per part del censatari pel simple pas del temps, tot al·legant-la.

IV. LA SUSPENSIO DE LA CADUCITAT

L'art. 122-3.1 CC Cat estableix la possibilitat que el termini de caducitat sobre relacions jurídiques disponibles se suspengui bé per les mateixes causes legals establertes per a la suspensió de la prescripció (arts. 121-15 a 121-19 CC Cat) bé per acord exprés entre les parts.¹⁰ En aquest últim cas, l'extinció de la suspensió ve determinada pel mateix precepte (pel transcurs del temps de suspensió pactat o per denúncia de l'acord fefaentment), mentre que per a les causes legals, la seva extinció ja ve prevista als respectius articles. La possibilitat que les parts puguin acordar la suspensió sembla estrany a part de la doctrina,¹¹ ja que és vista com una excepció a les regles imperatives de la caducitat de l'art. 122-1.3 CC Cat, no havent-hi cap disposició relativa a la caducitat sobre modificació de terminis, a diferència del que succeeix amb la prescripció (art. 121-3 CC Cat).

L'admissió de la suspensió de la caducitat per part del CC Cat i el silenci sobre la seva possible interrupció sembla assenyalar que el termini de caducitat només es compta una sola vegada i no torna a començar mai, a diferència de la prescripció. La caducitat és l'extinció del poder, de manera que el termini ho és d'existència del mateix i no només d'exercici.¹²

L'admissibilitat de la suspensió de la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles la fa una característica essencial i diferenciadora d'aquestes respecte a les indisponibles, doncs la seva acceptació es basa en que recau sobre una «matèria estrictament privada i sotmesa a la lliure disposició de la persona interessada».¹³

El CC Cat aconsegueix sistematitzar diversos casos en els que el TS havia excepcionat la no-suspensió de la caducitat.¹⁴ Aquest principi també queda excepcionat al dret italià en alguns casos (ex. en cas de guerra).¹⁵

10. D'aquesta possibilitat el TS en va extreure el concepte de «caducitat atenuada» a la STS 18.10.1988 (RJ 1988/7587).

11. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 103.

12. BADOSA COLL, *Manual*, pàg. 130.

13. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 103.

14. Vegeu el comentari a l'art. 122-2 CC Cat i la jurisprudència citada per RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 103, i «Apreciación de oficio», pàg. 472.

15. SCARPELLO i AZZARETTI, «Prescrizione», pàgs. 350 i 351.

V. IMPEDIMENT

A V1 la «disponibilitat» era molt més ampla d'impediment (arts. 121-15 a 121-19 CC Cat). Igual que al CC ita, la prescripció (art. 2964 CC ita) és especialment perquè l'objecte de la prescripció és il·limitat i la caducitat (art. 2965 CC ita) és limitada. Tampoc s'explicita, excepte el de la prescripció, que s'ha de fer valer.

Efectivament, a V1 la possibilitat d'interrupció dels termes corrents que influïa en la prescripció, que, per una banda, la lliure considerava la prescripció preclusiva i la caducitat realitza en que els termes de defensa tant l'extinció com un termini fix, faria que la prescripció, a l'art. 2964 CC ita, no s'extinguís.

Dins de la lògica de la prescripció, disponibles al CC Cat, s'extingien les suspensions,¹⁶ que no hi havia excepcions. Ara bé, pràcticament, la suspensió d'extinció anem analitzant— a la prescripció que forma en tal, segons la raó que hagi desaparegut la suspensió perquè meti interrompre les suspensions amb cada cas.

16. GÓMEZ CORRAL, «Prescripción», pàg. 47.

17. Pàg. 47.

18. Entenent que la suspensió dels poders.

19. Més sobre l'extinció de la prescripció, pàgs. 377 a 416.

20. Ens remetem a la prescripció, pàgs. 254 a 257.

21. SCARPELLO i AZZARETTI, «Prescrizione», pàgs. 350 i 351.

22. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 103.

23. *Vid. infra*.

V. IMPEDIMENT O INTERRUPCIÓ DE LA CADUCITAT?

A VI la «disponibilitat» de la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles era molt més ampla, recollint supòsits tant de suspensió, com d'interrupció i d'impediment (arts. 24.2, 26.2 i 28.2 d'VI). Si l'impediment venia configurat a l'igual que al CC italià, suposava que la caducitat impedita es transformava en prescripció (art. 2967 CC italià), cosa que no s'entén gaire al nostre dret,¹⁶ essencialment perquè l'objecte sobre el que recauen prescripció i caducitat és diferent: la prescripció sobre pretensions (que recauen sobre drets, en principi, il·limitats) i la caducitat sobre accions i poders (drets nascuts amb límit de durada). Tampoc s'explicava a VI¹⁷ quins actes comportarien l'impediment de la caducitat, excepte el del reconeixement «del dret» per part de la persona contra la que s'ha de fer valer,¹⁸ tot calcant l'article 2966 *in fine* del CC italià.¹⁹

Efectivament, al text definitiu de l'art. 122.3 CC Cat res no ens diu sobre la possibilitat d'interrompre la caducitat, fet sobre el qual concorren els dos corrents que influeixen a la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles: que, per una banda, aquesta caducitat recau sobre matèria privada i sotmesa a la lliure consideració de les parts i, per una altra, la caducitat es distingeix de la prescripció precisament que té cert contingut social i públic que es materialitza en que els seus terminis són imperatius i irrepetibles. Això darrer és el que defensa tant la doctrina com la jurisprudència espanyoles (la caducitat és un termini fix, fatal, inaturlable o immutable)²⁰ i també la italiana al referir-se a l'art. 2964 CC italià.²¹

Dins de la lògica de la regulació de la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles al CC Cat, entenem, com ho fa RIVERO HERNÁNDEZ en diverses ocasions,²² que no hi hauria d'haver cap problema que la interrupció fos possible. Ara bé, pràcticament ja no ens quedarien arguments —si sumem tots els que anem analitzant—²³ per a sostenir que aquest tipus de caducitat s'aproxima tant a la prescripció que pràcticament estem reconeixent la possibilitat que es transformi en tal, seguint el criteri de l'impediment italià (arts. 2966 i 2967), encara que hagi desaparegut del 24.2 de VI. El que no s'entén és que es permeti suspendre perquè es tracta d'una relació privada entre les parts i no es permeti interrompre en alguns supòsits previstos per a la prescripció i compatibles amb cada cas de caducitat (atenent a la casuística que presideix la seva

16. GÓMEZ CORRALIZA, *La caducidad*, pàgs. 376 i 377.

17. Pàg. 47.

18. Entenent que VI encara parlava de «drets» i al text definitiu només hi han quedat accions i poders.

19. Més sobre l'acte impeditiu a la doctrina espanyola a GÓMEZ CORRALIZA, *La caducidad*, pàgs. 377 a 416.

20. Ens remetem al recull de doctrina i jurisprudència que fa GÓMEZ CORRALIZA, *La caducidad*, pàgs. 254 a 257.

21. SCARPELLO i AZZARITI, «Prescrizione», pàg. 350, que assenyalen que la interrupció és quelcom aliè a la caducitat perquè un cop transcorregut el temps, aquest no pot tornar a córrer.

22. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 109, i «Apreciación de oficio», pàg. 193.

23. *Vid. infra*.

regulació). Sempre que es tracti de matèria disponible, admetre la interrupció no ens porta a fer prevaler un interès particular davant del social (com passa respecte a matèries indisponibles) i, per tant, podrien admetre's supòsits d'interrupció sense afectar el funcionament de la institució.²⁴

Seguint una interpretació històrica, doncs, podríem concloure que la interrupció no seria aplicable a la caducitat en el CC Cat (havent desaparegut aquesta possibilitat present a VI al text definitiu i no admetent-se en aquests supòsits al dret fins ara vigent a Catalunya per la seguretat jurídica i la transcendència social de la caducitat), però seguint una interpretació sistemàtica (tenint en compte que ha desaparegut des de VI l'article que prohibia l'aplicació directa o analògica de les normes de la prescripció a la caducitat) i autèntica²⁵ sí que seria possible, ja que no es prohibeix expressament enlloc.²⁶ A més, els criteris de «seguretat jurídica» i d'«ordre públic» esgrimits per la jurisprudència del TS²⁷ han de prendre's amb precaució tocant a la caducitat de relacions jurídiques disponibles en les quals no hi ha problema a fi que prevalgui l'interès particular en tots o alguns dels supòsits d'interrupció que es prevenen per a la prescripció (art. 121-11 CC Cat), essent aquest un àmbit on la prescripció i la caducitat sobre matèries disponibles és tan pròxim (Preàmbul CC Cat, III).

VI. LA NECESSITAT D'AL·LEGACIÓ DE PART

Present ja a l'art. 30 de VI, la necessitat que la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles no s'hagi d'observar d'ofici i s'hagi d'al·legar de part denota i justifica, en essència, que estem davant de relacions privades en les que no juga l'interès ni l'ordre públic en sentit estricte²⁸ ni la seguretat jurídica vers la col·lectivitat —de manera que poden quedar justificades altres característiques, com la possibilitat de suspendre la caducitat o, fins i tot, d'interrumpre-la.²⁹

L'al·legació de què parla l'art. 122-3.2 CC Cat ha de fer-se per «persona legitimada»; és a dir, no només per aquell contra qui se li pot exercir el poder o l'acció sotmeses a caducitat sinó també aquells que veuen en l'al·legació de la caducitat un interès legítim que pot quedar perjudicat si el demandat judicial-

ment o aquell contra qui és a dir, resten passius de l'al·legació de caducitat degut a la passivitat (per exemple, enriament (i no ho fa) davant sempre que vegi perjudicat). Per exemple, al·legar la caducitat d'un lucrati injustament caducitat de l'acció cosa sotmesa a d'acció deutor d'aquells que disminueixi degut a l'acció.

Per una altra excepció processal

VII. RENÚNCIA

Directament a les relacions jurídiques o renunciar. El fet expressament per es pugui entendre nem³² que la posició de la caducitat xant que produe

Aquest règim afecten, per tant, què variar en ca caducitat consun

24. GÓMEZ CORRALIZA, *La caducidad*, pàgs. 258 a 260 no arriba a dir per què s'ha de respectar la impossibilitat d'interrumpre la caducitat i troba, com a solució per tal d'atenuar aquesta prohibició, admetre la suspensió en alguns casos.

25. *Vid. suprà*, les referències a RIVERO HERNÁNDEZ.

26. Podria desprendre's certa tendència a la no admissió de l'art. 122-1.2 quan assevera que la caducitat només deixa de tenir efecte si la persona exerceix les accions o els poders adequadament (i per tant, semblen no admetre's indirectament alguns supòsits d'interrupció 121-11 CC Cat). Però l'efecte de la interrupció no és l'extinció de la caducitat sinó que torni a començar el termini: la caducitat segueix existint.

27. Vegeu SSTs 23.1.1960 (RJ 139) i 26.9.1997 (RJ 6613).

28. Si en el sentit general de seguretat jurídica en el tràfic, com ja hem comentat.

29. *Vid. suprà*.

30. RIVERO HERNÁNDEZ, *La caducidad*, pàgs. 121-5 CC Cat, o marge parlant de «p».

31. A favor, tam

32. Aquesta renúncia respecte de la que n

33. A favor de pàgs. 494 i 495.

34. RIVERO HERNÁNDEZ, *La caducidad*, pàgs. 121-5 CC Cat, o marge parlant de «p».

ment o aquell contra qui es dirigeix el poder o l'acció caducats no ho al·leguen,³⁰ és a dir, resten passius.³¹ Comprovem que aquest és el mateix motiu per admetre l'al·legació de la prescripció per tercer legítimat i perjudicat en el seu dret degut a la passivitat del titular de la pretensió (art. 121-5 CC Cat). Així, per exemple, entrarien en joc els creditors d'aquell que podria al·legar caducitat (i no ho fa) davant de l'exercici d'un poder o d'una acció extemporàniament, sempre que vegin perillar els seus interessos (p. ex. pugui haver frau de creditors). Per exemple, els creditors d'aquell que s'ha enriquit injustament poden al·legar la caducitat d'una acció rescissòria que podria fer perdre al qui s'ha lucrado injustament (deutor) allò amb què es va enriquir; també poden al·legar caducitat de l'acció de tanteig els creditors contra aquell qui vol adquirir una cosa sotmesa a dret de tanteig caducat, la qual ja havia estat adquirida pel deutor d'aquells (els creditors evitaran, així, que el patrimoni del seu deutor disminueixi degut a un dret de tanteig caducat); els creditors del comprador poden oposar-se a la redenció a la venda a carta de gràcia al·legant caducitat de l'acció.

Per una altra banda, normalment l'al·legació d'aquesta caducitat es farà via excepció processal, davant la reclamació extemporània de qui té el poder.

VII. RENÚNCIA DE LA CADUCITAT? NEGOCIABILITAT?

Directament relacionat amb l'al·legació de part de la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles hi ha la possibilitat que aquesta caducitat es pugui renunciar. El fet que hagi desaparegut des de l'art. 26.3 de VI i que consti expressament per a la prescripció a l'art. 121-10.2 CC Cat no implica que no es pugui entendre comprès dins de l'actual art. 122-3.2 CC Cat, atès que entenem³² que la possibilitat de renúncia és conseqüència directa de la no al·legació de la caducitat: si aquesta no s'al·lega, es renuncia tàcitament a ella, deixant que produeixi efectes l'acció o el poder que s'executen.³³

Aquest règim, seguint la tendència de relacions jurídiques disponibles i que afecten, per tant, exclusivament les parts i no afecten l'ordre públic, no té perquè variar en cas d'exercici extrajudicial del dret i de renúncia expressa a la caducitat consumada.³⁴

30. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 109 arriba a admetre l'aplicació analògica de l'art. 121-5 CC Cat. Creiem que no és necessari, atès que el propi art. 122-3 CC Cat ja dona prou marge parlant de «persona legitimada».

31. A favor, també, RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», pàg. 496.

32. Aquesta renúncia també és possible a Itàlia respecte a la caducitat convencional i també respecte de la que recau sobre relacions jurídiques disponibles (LEFAN, Prescrizione, pàg. 603).

33. A favor de la renúncia de la caducitat també RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», pàgs. 494 i 495.

34. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoración», pàg. 101 assenyala que això ha de ser així per la proximitat d'aquest tipus de caducitat amb la prescripció i ho exemplifica amb la renúncia a la caducitat del retracte contraposada a la indisponibilitat de l'acció de nul·litat matrimonial.

Voldria, en aquest punt, parlar especial atenció al contingut i naturalesa jurídica d'aquesta renúncia a al·legar la caducitat. La renúncia del qui té la potestat per fer-ho (la persona contra la qual es vol exercir l'acció o la potestat) és, en si mateixa, també una potestat, és a dir, també té un contingut jurídicoeconòmic. Aquest contingut pot ser qualificat de diverses maneres, essent la més popular la de pròrroga.³⁵ Però entenc també que l'acceptació de tal opinió tampoc és pacífica, ja que la pròrroga suposa que la part altera unilateralment l'eficàcia d'una potestat o acció al·liena que, atenent a la llei, està mancada de eficàcia perquè ha caducat: mentre que la llei li treu l'eficàcia, la part l'hi dona. Però si són autèntiques relacions jurídiques disponibles, no hi hauria d'haver problema a admetre aquesta possibilitat, atès que no té transcendència social i d'ordre públic; els únics que podrien veure's afectats serien tercers que tinguessin algun interès en el negoci (que volguessin que caduqués) però aquests ja tenen la possibilitat d'al·legar la caducitat si contra qui es dirigeix l'acció o el poder no ho fa, segons el que ja hem dit (art. 122-3.2 CC Cat).

Entenc, per tant, que el que està fent la part que renuncia a al·legar la caducitat és tornar a donar contingut al dret unilateralment, és a dir, l'està augmentant de valor (un dret que no es pot exercir no té gens de valor; però un que, encara que caducat, pugui ser eficaç perquè la contrapart així ho vol, té tot el valor), fins i tot més enllà del termini legalment previst, atès que l'ordre públic no hi intervé i les parts ja hi estan d'acord.³⁶ Per tant aquí hi ha hagut una atribució patrimonial al titular de l'acció o el poder que pot ser gratuïta (si s'ha renunciat a al·legar la caducitat sense contraprestació) o onerosa (si s'ha rebut contraprestació per part del titular de l'acció o del poder). Exemple: en cas que s'exerceixi un dret d'opció caducat, la persona contra qui s'exerceix pot al·legar que està o no caducat, depenent de si l'interessa o no vendre la cosa pel preu de l'opció o si la pot vendre a major preu; en aquest darrer cas li interessarà dir que l'opció ha caducat i llavors és lliure de vendre-la a major preu. Però si no l'al·lega pot ser que ho faci gratuïtament (no té gaire sentit al nostre exemple) o amb una contraprestació: pot negociar amb l'opant que ell no al·legarà la caducitat a canvi que ell, a més d'exercir l'opció, li pagui més que la quantitat que ell podria aconseguir si pogués vendre a un tercer la cosa lliurement.

S'entén ara, doncs, com aquesta «opció» que té la part contra la que es vol fer valer una acció o un poder d'al·legar o no la caducitat té contingut econòmic i que no només és renunciable sinó que també és negociable.³⁷

35. RIVEIRO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», pàg. 494 parla de pròrroga convencional dels terminis de caducitat i de certa doctrina del TS que l'admet. Aquí estariem davant d'una pròrroga tàcita, creada a partir d'un negoci unilateral i receptici per part de la persona contra qui es pot fer valer l'acció o el poder amenaçats de caducitat. Amb la teoria de la pròrroga s'aconsegueix entendre que el dret no s'extingeix per caducitat sinó que amb la no al·legació s'aconsegueix «prorrogar» la seva eficàcia més enllà del que estipula la llei (el mateix efecte que una pròrroga convencional).

36. I els tercers interessats, ja hem dit, ja queden protegits perquè tenen la possibilitat d'al·legar la caducitat a l'empara de l'art. 122-3.2 CC Cat.

37. Més difícil seria admetre que fos alienable, perquè per llei (art. 122-3.2 CC Cat) només pot ser al·legada per persona legitimada, és a dir, inclou la persona contra la que es vol exercitar

VIII. REFLEXI

Seguint la tem d'efectes negatius realment tres an

Per una ban separada regulac zione). Per una a CC Cat, a la deca hi hauria la precl fristen alemanys, (RJ 1241) i al del preclusió dels art

Això tenint en (la segona), la ca les característiques caducitat espanyo (funcionament ex tit, la STS 10.11.1 la llei o la voluntat dret; podent-se ex d'un període de efecàcia jurídica a

Per tant, el qu catalana (també l (clàssics en dret 122-4 CC Cat i 2 bles (art. 122-3 C

El problema d relacions jurídiqu tenir viu el tercer

L'opció o el poder i e seu deutor o causant posat, si la part no o podria vendre la cosa re's perjudicats).

38. Per al delat e

39. Ha de ténir-s (i no caducitat en sen za, la caducidad, pàg clusius mixtes; per a igual com a admetre rellevància a l'acte de vats, mai a interessos

40. Veure, en aq 3ª Ed., Barcelona, 19

VIII. REFLEXIÓ FINAL. TRES ANIMALS

Seguint la terminologia econòmico-jurídica anglosaxona, potser en matèria d'efectes negatius del pas del temps s'han regulat al Codi Civil de Catalunya realment tres *animals* i no només dos (prescripció i caducitat).

Per una banda, estaria la prescripció extintiva, que tindria la seva pròpia i separada regulació (equivaldria a l'alemanya *Verjährung* i a la italiana *prescrizione*). Per una altra estaria la caducitat (que correspondria, tal i com està al CC Cat, a la *decadenza* italiana i a la *caducidade* portuguesa) i en tercer lloc hi hauria la preclusió o els terminis preclusius, corresponents als *Ausschlußfristen* alemanys, a la caducitat espanyola des del 1940 (veure STS 11.5.1966 (RJ 1241) i al *delat de forclusion* francès, però que no té res a veure amb la preclusió dels arts. 121-24 i 122-5.1 *in fine* CC Cat).

Això tenint en compte que, als ordenaments amb caducitat pròpiament dita (la segona), la caducitat que recau sobre matèria indisponible per les parts té les característiques pròpies dels terminis preclusius alemanys i francesos³⁸ i de caducitat espanyola entesa com el TS, és a dir, indisponibilitat per les parts (funcionament *ex lege* i de dret necessari) i al·legació d'ofici.³⁹ En aquest sentit, la STS 10.11.1994 (RJ 8466) va assenyalar que la caducitat es produeix quan la llei o la voluntat de les parts assenyalen un termini fix per a la duració d'un dret, podent-se entendre que es tracta d'un termini preclusiu, ja que es tracta d'un període de temps durant el qual (i només durant el qual) la llei dona eficàcia jurídica a un determinat acte.⁴⁰

Per tant, el que és veritable novetat al CC Cat és entendre que la caducitat catalana (també la italiana i la portuguesa) inclou tant els terminis preclusius (clàssics en dret estatal des del 1940), com a la caducitat convencional (art. 122-4 CC Cat i 2965 CC italià) i la caducitat en relacions jurídiques disponibles (art. 122-3 CC Cat). D'aquí els tres *animals*.

El problema és, llavors, distingir caducitat convencional i caducitat en les relacions jurídiques disponibles de la prescripció, és a dir, si val la pena mantenir viu el tercer *animal* (la caducitat) o si seria suficient mantenir vius només

gut i naturalesa jurídica del qui té la potestad o la potestad) és, contingut jurídico-maneres, essent la acceptació de tal opart altera unilateral a la llei, està maneu l'eficàcia, la part onibles, no hi haurno té transcendència ts serien tercers que uqués) però aquests es dirigeix l'acció o CC Cat).

ria a al·legar la cadues a dir, l'està augas de valor; però un apart així ho vol, té rist, atès que l'ordre int aquí hi ha hagut que pot ser gratuïta (ació) o onerosa (si o del poder). Exemsona contra qui s'e l'interessa o no venjor preu; en aquest és lliure de vendregratuïtament (no té o: pot negociar amb més d'exercir l'opair si pogués vendre

contra la que es vol té contingut econògociable.³⁷

ga convencional dels teravant d'una pròrroga tàicontra qui es pot fer valer coneixent que segueix «prorrogar» la seva ga convencional). en la possibilitat d'al·legar

122-3-2 CC Cat) només ra la que es vol exercitar

l'opció o el poder i els creditors o hereus d'aquest si consideren que renunciant a la caducitat, el seu deutor o causant perdien patrimoni i ells possibilitats de cobrar així, en l'exemple que hem posat, si la part no desitgés al·legar la caducitat gratuïtament, estaria perdent el valor pel qual podria vendre la cosa a preu de mercat actual, de manera que els creditors o hereus podrien veure's perjudicats).

38. Per al *delat de forclusion*, GÓMEZ CORRALIZA, *La caducidad*, pàgs. 67 i 68.

39. Ha de tenir-se en compte que als ordenaments on només existeixen terminis preclusius (i no caducitat en sentit ampli) la jurisprudència ha tendit a flexibilitzar-la (vegeu GÓMEZ CORRALIZA, *La caducidad*, pàgs. 67 i 68 per a França i pàg. 73 per a Alemanya, respecte dels terminis preclusius mixtes; per a Espanya, RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», pàgs. 472, 484 i 485), igual com a admetre la seva renunciabilitat per la part, la suspensió en alguns supòsits, donant rellevància a l'acte de conciliació o per conveni dels interessats, sempre referint-se a interessos privats, mai a interessos públics.

40. Veure, en aquest sentit, JOSÉ PABLO BUITAC, *Caducidad, prescripción extintiva y usucapion*, 3ª Ed., Barcelona, 1996, pàgs. 58 i 59.

la prescripció (extintiva) i els terminis preclusius, com succeí a Alemanya amb el BGB.⁴¹ De fet, si ja hem dit que la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles es pot suspendre, s'ha d'al·legar de part, es pot prorrogar, es pot renunciar, es pot interrompre i es pot negociar,⁴² quina diferència queda realment amb la prescripció? Són aquelles «algunes normes» de la prescripció aplicables a la caducitat a què es refereix el Preàmbul del CC Cat, algunes més fins a arribar pràcticament a la seva assimilació? Clar, la diferència està en l'objecte sobre el que recauen prescripció (pretensions) i caducitat (poders i accions). Però llavors, podria haver-se assenyalat que la prescripció es pogués referir tant a pretensions privades com a accions i poders de configuració jurídica sobre matèries disponibles, deixant per als terminis preclusius les accions i poders de configuració jurídica sobre matèries indisponibles? Potser s'hagués simplificat i clarificat el panorama.

Potser el CC Cat haurà arribat a un punt en el qual no cal distingir entre prescripció extintiva i caducitat sobre relacions jurídiques disponibles, perquè les coincidències són moltes.⁴³ Com molt bé diu RIVERO HERNÁNDEZ en referència a l'acció de resolució contractual (sotmesa a prescripció) i l'acció de rescissió per frau (sotmesa a caducitat), «diferenciar su régimen de forma tan drástica (prescripción para una, caducidad para otra), con las graves consecuencias conocidas, es tan anómalo como el equiparar, a ciertos efectos [...], la caducidad de la acción rescisoria con la de la nulidad matrimonial».⁴⁴

41. En aquest sentit, vegeu les aportacions de Grawein i el que finalment acabà al BGB, segons descrit per RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», pàgs. 474 i 475.

42. Vegeu les explicacions i els matisos als comentaris dels arts. 122-2 i 122-3 CC Cat.

43. Així s'assenyala a VI: «Resulta [...] que la caducitat dels drets i accions relatius a les accions jurídiques disponibles s'aproxima molt al règim de la prescripció (per identitat de l'objecte)» (pàg. 46). En aquest mateix sentit en relació a la doctrina italiana pel que fa a l'impediment de la caducitat, GÓMEZ CORRALIZA, *La caducidad*, pàgs. 374 i 375: «A la vista de la regulación que estableció para la caducidad en materia disponible, llegamos a la conclusión de que habría sido mejor dejar esa materia bajo el dominio de la prescripción extintiva, es decir, mantener el régimen de ésta en lugar del que se instaura con la denominación de la decadencia».

44. RIVERO HERNÁNDEZ, «Apreciación de oficio», pàgs. 490 y 491.

ARTICLE CONVEN

*La ca
ba pacte,
cions jur*

L'art. 122-4 C
vinguda per les p
d'intervenció de
relació a la cadu
derem que no s
tat en aquells ca
termini subsidiar
ni qualsevol altra
citat convenciona
a caducitat, però
mini de temps;
les garanties real
si les parts en fi

Tant la jurisp

* Comentari d'

1. La STS 18.10
de la ley, como de la
(RJ 3013), 11.5. 196
o 25.5.1979 (RJ 189)

2. L'art. 2965 de
rant nul el termini
Codi civil portuguès
jurídiques disponibles
dade, se modifique
ria subtraïda a disp
veis uns casos conv
disposições relativas
tingint-la de la legal
decadência fós conve

«caducitat conven-
un veritable supò-
teritza la caducitat
duració dels poders
el seu origen en la
in fet objectiu que
no obstant, no ha
ERNANDEZ,⁵ qui havia
caducitat, sinó «un
HERNANDEZ deia que
el límit temporal
per a poder qua-
traslladada prime-
a caducitat conven-
que la desnaturalitza
convencional, prime-
conveni fixi el seu
rrupció dels termi-
no s'estableix al res-
n les relacions jurí-
els seus terminis es
ofici pels tribunals,

genti de 1998 igualment
la de oficio por el tribu-
bilidad de las partes».

R) 8366), que en el seu
de derechos surge cuan-
la duración de un dere-
dase a las facultades o
nota característica que
la extinción de un dere-
itar la inseguridad jurí-
ejercicio dentro del plazo
ndole preclusiva, al tra-
utilizarse un acto con efi-

Código Civil. Ministerio
considerava que només

es relacions privades i la
objecte al règim i límits de
titut legal aquí regulada».

ARTICLE 122-5. CÒMPUT DEL TERMINI I PRECLUSIÓ*

1. El termini de caducitat s'inicia, si no hi ha normes específiques, quan neix l'acció o quan la persona titular pot conèixer raonablement les circumstàncies que fona-menten l'acció i la persona contra la qual es pot exercir. En tot cas, s'aplica també a la caducitat el que disposa l'article 121-2 i en matèria de preclusió.

2. En el còmput del termini de caducitat no s'exclouen els dies inhàbils ni els festius. El còmput de dies es fa per dies sencers. El dia inicial s'exclou i el dia final s'ha de complir totalment.

3. El còmput de mesos o anys es fa de data a data. Si al mes del venciment no hi ha el corresponent a l'inicial, es considera que el termini acaba el darrer dia del mes.

I. INTRODUCCIÓ

Podríem, atenent al seu contingut, dividir aquest article en tres matèries: quan s'inicia el termini de la caducitat, com es computa i l'aplicació de la preclusió també a la caducitat.

II. ANTECEDENTS DEL PRECEPTE

La primera versió del primer número d'aquest precepte (art. 29.1 a la VI) partia de l'art. 329 CC portuguès que simplement assenyala que la caducitat comença a comptar en el moment en el que el dret pot ser legalment exercit. La resta es va redactar seguint la jurisprudència del TS respecte al còmput civil (material) del temps.

Per la seva banda, per al còmput dels terminis per a la *decadenza* italiana s'apliquen analògicament les regles del còmput per a la prescripció, sense més particularitats (arts. 2962 i 2963 CC italià).¹ D'això partia el número 3 del precepte (art. 29.3 a l'VI): aplicació de les normes de la prescripció per a determinar el dia inicial i el final.

* Comentari de Sergio NASARRE AZNAR.

1. SCARPELLO i AZZARITI, «Prescrizioni», pàg. 351.

III. QUAN S'INICIA EL TERMINI DE CADUCITAT (ART. 122-5.1)

Donada la impossibilitat de fixar uns terminis més o menys homogenis per als diferents supòsits de caducitat —a l'estil dels arts. 121-20 a 121-22 CC Cat per a la prescripció—² perquè els supòsits de caducitat en dret català són molts, molt variats i obceixen a diferents finalitats, el legislador va optar per no establir estàndards de durada per als diferents casos de caducitat. Els terminis establerts per als diferents casos de caducitat solen ser curts:³ dos o quatre anys per a les accions d'impugnació i per als d'adquisició legal 15 dies, un mes, 30 dies, 60 dies, un any, etc. A banda d'això, i tal i com senyala BADOSA,⁴ tant per a la caducitat sobre relacions jurídiques disponibles (art. 122-3 CC Cat) com per a la caducitat convencional (art. 122-4 CC Cat) els terminis poder ser modificats (la primera) o establerts (la segona) per les parts. Així, en casos de caducitat legal sobre relacions jurídiques disponibles, la llei pot establir terminis màxims o permetre'n pròrrogues; també poden allargar el termini indirectament mitjançant la suspensió (art. 122-3.1 CC Cat).

El que sí ha recollit el CC Cat és quan s'han de començar a comptar els terminis de caducitat (sempre que no hi hagin normes específiques) de les accions (atès que neixen de fets sobrevinguts desconeguts pel titular de l'acció, a diferència dels poders de configuració) i sembla que dona dues opcions: o bé el moment del naixement de l'acció o bé quan el titular de l'acció pot conèixer les circumstàncies que fonamenten la seva acció i la persona contra la qual es pot exercitar.

La interpretació «autèntica» del precepte⁵ ja ha dit que aquesta disjuntiva (o...o) no té sentit i que es tracta d'un error ja present a V2 (art. 122-4) i a V3 (art. 122-4) i que no es va corregir, perquè no té cap sentit, no hi ha cap criteri que ajudi a optar entre una o l'altra i, a més, en aplicació analògica de l'art. 121-3 CC Cat (referent a la prescripció) que ha estat més treballat, s'hauria d'interpretar d'una altra manera: són criteris acumulatius («i») i no disjuntius («o»). De manera que, segons aquesta opinió, el termini per exercir les accions comença quan l'acció és exercible i, a més, el seu titular coneix o és conscient⁶ de la possibilitat d'exercitar-la.

Una altra opinió⁷ entén que les dues possibilitats es refereixen als dos extrems on es pot col·locar el dia inicial (màxim i mínim) entre els quals es

2. Que encara i amb excepcions, poden aportar homogeneïtat per a pretensions presents (sense termini específic) o per a pretensions futures (enquadrant-se en millor corresponguin, segons els supòsits ja previstos en aquests articles).

3. Encara que no necessàriament, com els 5 anys de l'art. 372.2 CS.

4. BADOSA COLL, *Manual*, pàg. 131.

5. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoració», pàgs. 105 i 106.

6. Naturalment ningú no pot veure's perjudicat per la caducitat d'un poder o acció que desconeixia o no podia haver conegut raonablement que tenia, en atenció a l'art. 24.1 CE sobre tutela judicial efectiva.

7. BADOSA COLL, *Manual*, pàg. 132.

donarà el mome
inexcusable) de
Respecte als
vencional, bé la
termini de cadu

IV. COM ES C (ART. 122-

Atenent a le
terminis de cadu
els dies material

Aquesta doc
ter general, esse
bleix un altre d'

Quant a la r
Cat sobre el cò
122-5.2 i 3 CC C
23.2 i 3 CC Cat

V. APLICACIO (ART. 122-

Segons l'art.
l'art. 121-24 CC

Atès que tan
jurídiques dispo
sar-se que es po
terminis s'allarg
pot provocar pe

Tal i com as
clusió (comú pe
en un termini d
regut el qual in
i les pretensions
tipus de dilacio

Donat que el
substancialment

8. Vegeu el recu

9. Vegeu el con

10. RIVERO HER

donarà el moment del veritable inici: el coneixement efectiu (o desconeixement inexcusable) de l'acció ja nascuda.

Respecte als poders, com que aquests són de creació explícita legal o convencional, bé la llei bé les parts ja faran constar quan comença a comptar el termini de caducitat (ex. la notificació efectiva en el tanteig, art. 5.1 LUUH).

IV. COM ES COMPUTA EL TERMINI DE CADUCITAT (ART. 122-5.1 I 2)

Atenent a les SSTS 30.1.1974 (RJ 1974/348) i 3.10.1970 (RJ 1970/4041) els terminis de caducitat són de dret material i, per tant, s'han de tenir en compte els dies materials incloent, doncs, els inhàbils, entenent-se els mesos de 30 dies.

Aquesta doctrina del TS ha estat recollida a l'art. 122-5 CC Cat amb caràcter general, essent només d'aplicació aquest sistema de càmput si no s'hi estableix un altre d'específic.⁸

Quant a la resta de qüestions ens remetem al comentari de l'art. 121-23 CC Cat sobre el càmput dels terminis de prescripció, ja que el redactat de l'art. 122-5.2 i 3 CC Cat coincideix exactament amb el de la prescripció a l'art. 121-23.2 i 3 CC Cat.

V. APLICACIÓ DE LA PRECLUSIÓ A LA CADUCITAT (ART. 122-5.1 *IN FINE*)

Segons l'art. 122-5.1 CC Cat, també s'aplicarà a la caducitat el que assenyala l'art. 121-24 CC Cat en matèria de preclusió.

Atès que tant en la caducitat convencional com en la legal sobre relacions jurídiques disponibles la caducitat es pot suspendre i, fins i tot, podria defensar-se que es podria prorrogar o interrompre,⁹ podria donar-se el cas que els terminis s'allarguessin excessivament. Aquest perill coincideix amb el que es pot provocar pels mateixos motius amb la prescripció (art. 121-24 CC Cat).

Tal i com assenyala RIVERO HERNÁNDEZ¹⁰ la presència d'un termini de preclusió (comú per a prescripció i caducitat) és novetat a Catalunya. Consisteix en un termini de 30 anys (comptador a partir de les regles ja vistes), transcorregut el qual ininterrompudament, s'extingeixen, en el nostre cas, les accions i les pretensions, independentment de si s'han donat o no suspensions o altre tipus de dilacions dels terminis establerts legalment o convencionalment.

Donat que els terminis previstos per als diferents supòsits de caducitat són substancialment menors que els terminis de prescripció (a banda que l'admis-

8. Vegeu el recull d'altres càmputs a RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoració», pàg. 106.

9. Vegeu el comentari a l'art. 122-3 CC Cat.

10. RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoració», pàg. 94.

sibilitat de la possibilitat d'interrupció de caducitat no es pacífica), la utilitat de la preclusió en l'àmbit de la caducitat serà més limitada.

Atesa la major concreció de l'art. 121-24 CC Cat respecte a la preclusió i a la seva major utilitat en l'àmbit de la prescripció, ens remetem per la resta al comentari realitzat a aquest article.¹¹

11. En qualsevol cas, poden veure's els comentaris i les crítiques a la regulació de la preclusió a Catalunya a RIVERO HERNÁNDEZ, «Primera valoració», pàgs. 94 i 95; i BARDOSA COLL, *Manual*, pàgs. 132 i 133.

DISPOSI

*Les m
que regu
tensions,
cuts i en
2004, an*

*a) L'i
cripció p
per les r*

*b) Si
és més
rregut e*

*c) Si
és més
plica el*

*tar des
establen
haureix
prescrip
establen*

I. LA DISPO DEL COD

La Llei 29/2004, de 26 de març, de Catalunya, conté un text únic que regula tot el que toca a la prescripció, i està dividida en tres apartats que són: 1) el principi general de la prescripció i el reinici del cómput; 2) el principi general d'extinció de la prescripció; i 3) la prescripció en vigor del CC.

* Comentari de la Llei 29/2004, de 26 de març, de Catalunya, a la Recerca en Dret Penal, vol. 1, p. 1. Societat de la Informació, MEC.